

Hi ha dos segles. A Sant Pere de Rodes el 1823

La meva xerrada recorda un moment de la fi del trienni liberal. L'he triat perquè l'entorn de Sant Pere de Rodes n'era el teatre. Després dels anys napoleònics, el 1814, Espanya rep Ferran VII amb entusiasme. Està ràpidament desanimada. L'1 de gener de 1820, Rafael de Riego proclama la constitució de 1812. Comencen aleshores tres anys de guerra civil entre reialistes i constitucionals. El rei Ferran VII es diu víctima mentre que els constitucionals sempre han respectat la personalitat reial. Només Espanya vol una monarquia constitucional com pertot arreu a Europa, ja que l'absolutisme ha passat de moda. A la Cerdanya, és el que m'interessa, aquest moment és importantíssim, ja que és la primera vegada que les dues Cerdanyes van viure en medis envoltants totalment diferents.

Plaza de la Constitución
18 + 21

Un dels únics records que hem guardat a la Cerdanya d'aquests anys a la plaça de Riu de Cerdanya

El rei de França Lluís XVIII és inquiet. Una part important del seu país té molt interès pels constitucionals que el rei veu com a revolucionaris. L'exèrcit francès, poc més o menys amb poques excepcions el mateix que el de Napoleó, no té cap simpatia pel seu rei, que diuen vingut en els furgons de l'estranger. A les casernes hi ha molts duels mortals entre els vells oficials de l'imperi napoleònic i els nouvinguts de l'emigració reialista, sovint partidaris de l'absolutisme espanyol. Lluís XVIII, sota pretext de la febre groga de Barcelona, vol aïllar el seu reialme del contagi revolucionari i posa un cordó dit sanitari de molts regiments a la frontera pirinenca. És la primera vegada que la frontera de Cerdanya és una línia. És la primera vegada que veiem a la Cerdanya un exèrcit que paga el que menja i que castiga els soldats que fan qualsevol falta. És la primera vegada que un exèrcit ens protegeix en lloc d'agredir-nos.

Jean-Louis Blanchon,
doctor en Història

Sota pretext de la febre groga, l'exèrcit francès prohibeix el pas de la frontera. Tota persona que arriba de la península ha d'esperar uns dies en un llatzeret. Tot el que n'arriba ha de ser immediatament cremat. Mal temps per als contrabandistes! El maig de 1822, les partides reialistes apareixen a tot Catalunya dirigides per Romagosa, Badals, Chambó, el Trapense, Miralles, Plandolit, Misses, Mossèn Anton, Bossoms, Vilella, Montaner i tants altres. La guerra arriba a excessos insuportables, a una guerra d'exterminació. Afusellen els presoners. A la vora de Camprodon, durant

El general Curial mana l'exèrcit francès de la Cerdanya

un combat entre "misses" i constitucionals, un capità de les milícies cau d'una roca i es fractura la cuixa. Els soldats de misses l'assassinen de seguida i s'emporten en senyal de triomf el seu vestit i els seus galons.¹ L'Església ha triat el seu camp. Els milicians diuen que els capellans fan contra ells les mateixes pregàries que les que feien contra les llagostes.² Puigcerdà i la baixa Cerdanya viuen moments terribles. Han de donar diners, armes, farratge, provisions, camises. Malevlla i *els fidels servidors del tron i de l'altar* exigeixen de Puigcerdà amb armes 2.000 lliures catalanes, 300 camises, 800 pantalons, 100 parells de calçats.³ El 4 de juliol, Romagosa vol mil fusells amb les baionetes. Prescriu als *fabricantes de carros y carretas* de venir a casa seva sota pena de 200 pesos.⁴ A Puigcerdà, vista com a liberal, els caps reialistes es mostren encara més cruels i exigents. Entre aquests caps trobem Miralles, el menys dolent, però també *el Trapense Antonio Marañón* i el que ens interessa avui, Tomás Costa conegut com a *Misas* o *Misses*. Guerriller contra els francesos de Napoleó, cap de banda de 1815 a 1819, mana una de les *partides* reialistes durant el trienni liberal. Ha deixat a la Cerdanya un record horrorós, que evoca Adolphe Thiers: "*Misas* només és un malnom que li van donar a causa de les contribucions que llevava per la missa. Sempre té a la vora seva un dimoni inspirador, un monjo molt instruït que parla molts idiomes. Va sempre al seu costat i li serveix d'interpret. A tota la Cerdanya es coneix molt aquesta parella barrejada d'intel·ligència i de ferocitat."⁵ Misses parla malament dels francesos i amenaça de pillardejar i de cremar Puigcerdà. Amb els seus regiments importants, el comandament francès pot reaccionar. Prudentment Misses s'excusa i diu que només volia facilitar la recaptació de les contribucions.⁶ Per

Antonio Marañón, *el Trapense*, amb la seva partida de l'Espluga de Francolí, donava l'assalt armat d'una creu i d'un fuet. Els seus soldats hi veien un miracle

tant embriac amb els seus homes pillateja cases de Puigcerdà abans de marxar provisionalment.

El juliol de 1822, durant l'ocupació reialista de Puigcerdà, l'exèrcit francès és encara més present i vigilant. Misses arriba al pont del Reür a l'entrada de Bourg-madame vestit negligentment, el seu xacó enrere, el vestit desbotonat, un mocador nuat al coll. S'ha posat una flor a la botonera i una altra a la boca. Demana a la sentinella un oficial. Quan arriba li va adreçar la paraula sense cap cortesia:

- Sabeu el castellà ?
- El sé però només parlo francès.

El monjo tradueix la resposta.

- Doncs, diu Misses, cal que'm torneu els fusells que els francesos van prendre i cremar als espanyols de la fe i que'm doneu els cartutxos i les municions que són a Bourg-Madame.
- Els fusells, contesta l'oficial, van ser cremats perquè és l'ordre que hem rebut. Quan no serien cremats, el general Misas no els tindria. Quant als cartutxos i a les municions no els tindria més.

El monjo expressa aquesta resposta donada en un to rigorós. Aleshores Misses, ja una mica embriac, s'escria:

- Què ? Francès ? Dius que no tindrà les municions. Et tindrà tu i els teus granaders per la causa sagrada que defenso !

Uns granaders havien acudit.

- Heu sentit, els diu l'oficial. El general Misas diu que us haurà.
- Espereu capità, van dir-li els soldats.

I l'anaven a engaltar quan el capità li ho ha impedit. Misses ha marxat proferint mil injúries. Els reialistes sempre donen la imatge d'un desordre total. Per exemple, l'11 d'agost de 1822, un capità contesta a l'*Excelentísima Junta Provisional Superior de Cataluña con residencia en la ciudad de Urgel* "diciendo que se cagaba en la junta".⁷ Aquesta manera de viure és inacceptable fins a les files reialistes. Misses es plany dels insults i vexacions soferts per les seves tropes a la partença de la Seu d'Urgell.⁸

Tot s'acaba bé pels constitucionals que foragiten els reialistes de la Regència d'Urgell a Bourg-madame el 29 de novembre de 1822.⁹ Chateaubriand no pot acceptar-ho. Vol una victòria francesa amb la bandera blanca després de les de la tricolor de Napoleó. No agrada a les monarquies europees que França tingui un paper internacional menys de deu anys després de Waterloo. Per tant, no poden acceptar una victòria constitucional. Permeten finalment a França restablir Ferran VII en el seu tron absolutista. Els *Cent mille fils de saint Louis* envaeixen la península l'abril de 1823. Aquesta vegada, l'Església és al camp dels

Litografia constitucional contra Ferran VII

invasors i l'acció no té res a veure amb els anys 1808-1814. Mentrestant, el febrer de 1823, Misses havia dispersat el seu cos cap a altres unitats reialistes.¹⁰

A tota la península fins a la presa del Trocadero de Cadis és una passejada militar. Serà una mica més difícil a Catalunya, amb la resistència d'Espoz i Mina però no gaire, tot i que el juny de 1823 ha penetrat la Cerdanya francesa.¹¹

La repressió anticonstitucional serà terrible amb assassinats, incendis, vexacions múltiples fins al punt que l'exèrcit francès té més simpatia pels constitucionals que pels reialistes que fan la guerra al seu costat. Ferran VII, encantat de la seva victòria, distribueix els avantatges. No oblidia Misses, que gaudeix del favor del governador de la fortalesa de Roses. Els francesos estan escandalitzats. Misses, obsessionat per la idea que els liberals volen atemptar contra la seva vida, deixava cada nit la fortalesa amb un trabuc acompanyat de quatre homes armats i passava la nit a la muntanya cap a Sant Salvador o Sant Pere de Rodes¹² a la vora de l'espai on ens trobem avui.

Un dominic introdueix l'exèrcit francès

Notes

- 1- Service historique de l'armée de terre, SHAT, Vincennes, DI 2/6 Lletra escrita a Perpinyà el 17 de maig de 1822.
- 2- SHAT DI 2/6 Lletra escrita a Tolosa de Llenguadoc el 15 de maig de 1822.
- 3- ACCE Secció Administració General 1.7 Correspondència, 1822.
- 4- ACCE. Op cit.
- 5- Adolphe THIERS *Les Pyrénées et le Midi de la France pendant les mois de novembre et décembre 1822* Paris. Ponthieu. 1823. 175 pages. Pages 134-135.
- 6- SHAT. D1 3. 42.
- 7- ACCE Secció Administració General 1.7 Enquesta del comandant Mariano Vilella del 19 d'octubre de 1822.
- 8- ACCE Op cit.
- 9- "La batalla de Bourg-Madame". *Revista de Girona*. Maig-Juny 2002.
- 10- SHAT D1 4/5 Lletra del 19 de febrer de 1823.
- 11- "El combat del bosc de Palau (14 de juny de 1823)". *Revista de Girona*. Maig-Juny 2006.
- 12- Pierre VILAR *Història de Catalunya*. Tome V.